

สรุปบทเรียนการพัฒนาความรู้
หลักสูตร กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับผู้ปฏิบัติงานภาครัฐ
(PDPA for Government Officer)

สถาบันพัฒนาบุคลากรภาครัฐด้านดิจิทัล Thailand Digital Government Academy หรือ TDGA

- - - - -

ชื่อ-นามสกุล: นางสาวนันทมา เพือกจีน
ตำแหน่ง: เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน
หน่วยงาน: ฝ่ายบริหารทั่วไป กองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน

๑. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

- เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับฐานกฎหมายเพื่อประกอบการเก็บรวบรวม ใช้งาน และเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคล และฐานกฎหมายที่แนะนำสำหรับภาครัฐ
- เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน โดยอาศัยฐานกฎหมายภารกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะและความจำเป็นในการใช้อำนาจรัฐ
- เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจบทบาทต่าง ๆ ของผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (DATA CONTROLLER) ผู้ประมวลผลข้อมูล (DATA PROCESSOR) และเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (DATA SUBJECT)

๒. สรุปบทเรียน

๒.๑ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒ (The Personal Data Protection Act B.E. ๒๕๖๒)

พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒ ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ซึ่งหมวด ๑ คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และหมวด ๔ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงบทเฉพาะกาล ที่บัญญัติเกี่ยวกับการจัดให้มี คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และสำนักงาน คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในวาระแรกเริ่ม มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๒ เพื่อให้มีระยะเวลา การเตรียมความพร้อมในด้านการคุ้มครองข้อมูลของประเทศ ในภาพรวม โดยที่บทบัญญัติในหมวดอื่นจะมีผลบังคับใช้ในวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๓

๒.๒ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลตาม พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ

เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (Data Subject) ตามกฎหมายไม่ได้ให้คำนิยามไว้ แต่โดยหลักการทั่วไปแล้วหมายถึงบุคคลที่ข้อมูลนั้นระบุไปถึง

ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller) บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เช่น หน่วยงานของรัฐ หรือ เอกชนโดยทั่วไป ที่เก็บรวบรวม ใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนหรือลูกค้าที่มาใช้บริการ

ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Data Processor) บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งดำเนินการเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามคำสั่งหรือในนามของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เช่น บริการ cloud service เป็นต้น

๒.๓ ข้อยกเว้นการบังคับใช้ พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ไม่ใช้บังคับกับกรณี ดังต่อไปนี้

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือเพื่อกิจกรรมในครอบครัว
๒. การดำเนินการของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ
๓. การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมไว้เฉพาะเพื่อกิจการสื่อมวลชน งานศิลปกรรม หรืองานวรรณกรรม
๔. การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา หรือคณะกรรมการการ
๕. การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลและการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาคดี
๖. การดำเนินการกับข้อมูลของบริษัทข้อมูลเครดิตและสมาชิกตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต

๒.๔ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล คือ ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้เช่น ชื่อ-สกุล ที่อยู่ เลขบัตรประชาชน หมายเลขโทรศัพท์ email

หลักการการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องมีการดำเนินการ ดังนี้

- เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต้องให้ความยินยอม
- ต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล
- Consent ต้องแยกออกจากส่วนอื่นชัดเจน
- มีแบบหรือข้อความที่อ่านแล้วเข้าใจได้โดยง่ายและต้องไม่เป็นการหลอกลวง
- เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะถอนความยินยอมเมื่อใดก็ได้

→ ในการขอความยินยอมต้องคำนึงอย่างถึงที่สุดในความเป็นอิสระของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการให้ความยินยอม

→ ต้องไม่มีเงื่อนไขในการให้ความยินยอมเพื่อเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่มีความจำเป็นหรือเกี่ยวข้องสำหรับการเข้าทำสัญญาซึ่งรวมถึงการให้บริการนั้น ๆ

รูปที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคล

๒.๕ ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อน (Sensitive personal data)

การเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อนจะชอบด้วยกฎหมายเมื่อทำตามหลักการหนึ่งหลักการใด ดังนี้

๑. ต้องได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้ง
๒. ทำไปเพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพ ของบุคคล ซึ่งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่สามารถให้ความยินยอมได้
๓. การดำเนินกิจกรรมโดยชอบด้วยกฎหมายที่มีการคุ้มครองที่ เหมาะสมของมูลนิธิ สมาคม หรือองค์กรไม่แสวงกำไร
๔. เป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะด้วยความยินยอมโดยชัดแจ้งของ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล
๕. จำเป็นเพื่อการก่อตั้งสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย การปฏิบัติตามหรือการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย
๖. จำเป็นในการปฏิบัติตามกฎหมาย ที่กำหนดไว้เฉพาะ

รูปที่ ๒ ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อน

๒.๖ การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ต้องขอความยินยอมก่อนหรือขณะดำเนินการ

๒. การเก็บข้อมูลส่วนบุคคล ต้องแจ้งรายละเอียดให้ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบ ดังนี้

- วัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม
- แจ้งให้ทราบกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต้องให้ ข้อมูลเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายหรือสัญญา รวมทั้งแจ้ง ถึงผลกระทบที่เป็นไปได้จากการไม่ให้ข้อมูลส่วนบุคคล
- ระยะเวลาในการเก็บรวบรวม
- บุคคลหรือหน่วยงานซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวม อาจจะถูกเปิดเผย
- ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล สถานที่ติดต่อ และวิธีการติดต่อ
- สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อยกเว้นที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลได้ โดยไม่ต้องขอความยินยอม

- **Scientific or Historical Research** เป็นการจัดทำเอกสารประวัติศาสตร์ จดหมายเหตุ การศึกษาวิจัย หรือสถิติ
- **Vital Interest** เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล เช่น การเข้ารับบริการทางการแพทย์ ณ โรงพยาบาล
- **Contract** เป็นการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติตามสัญญา เช่น เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทำ สัญญา กู้ยืมเงินจากธนาคาร ธนาคารสามารถเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผย ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นได้ตามวัตถุประสงค์ของสัญญา
- **Public Task** เป็นการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ในการด าเนินการกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อำนาจอรัฐ เช่น หน่วยงานของรัฐจัดทำ Big Data เพื่อแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกร
- **Legitimate Interest** เป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูล ส่วน บุคคล หรือของบุคคลหรือนิติบุคคลอื่น เช่น บริษัทเอกชนติดตั้งกล้องวงจร ปิดภายในอาคารเพื่อรักษาความปลอดภัย ซึ่งบริษัทสามารถเก็บรวบรวม ภาพถ่ายซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลที่อยู่ในบริเวณดังกล่าวได้
- **Legal Obligations** เป็นการปฏิบัติตามกฎหมาย

๒.๗ การใช้และเปิดเผยข้อมูล ส่วนบุคคล

- ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมได้ โดยได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอม
- ต้องไม่ใช่หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้ กับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล
- การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอม ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องบันทึกการใช้หรือเปิดเผยนั้นไว้

การส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยัง ต่างประเทศ

ประเทศปลายทางหรือองค์การระหว่างประเทศที่รับข้อมูลส่วนบุคคลต้องมีมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอ เว้นแต่

๑. เป็นการปฏิบัติตามกฎหมาย
๒. ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล
๓. จำเป็นเพื่อการปฏิบัติตามสัญญา
๔. กระทำตามสัญญาระหว่างผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลกับบุคคลหรือนิติบุคคลอื่น
๕. ป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหรือ

บุคคลอื่น

๖. จำเป็นเพื่อการดำเนินการกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะ การส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยัง

ต่างประเทศ

๒.๘ หน้าที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล และหน้าที่เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

หน้าที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller)	หน้าที่ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Data Processor)	หน้าที่เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Officer)
• จัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัย • มีระบบตรวจสอบการลบ/ทำลายข้อมูล เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาเก็บรักษา • แจ้งเหตุละเมิดแก่สำนักงานภายใน ๗๒ ชม. • ป้องกันการใช้หรือเปิดเผยข้อมูลโดยมิชอบ • บันทึกการรายการเมื่อมีการเก็บรวบรวม การใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล • แต่งตั้งตัวแทนในราชอาณาจักร (กรณีอยู่ที่ ต่างประเทศ)	• ดำเนินการตามคำสั่งที่ได้รับจากผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล • จัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม รวมทั้งแจ้งให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทราบถึงเหตุการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล • จัดทำและเก็บรักษาบันทึกการรายการของกิจกรรมการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล	• ให้คำแนะนำแก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล • ตรวจสอบการดำเนินงานของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูล • ประสานงานและให้ความร่วมมือกับสำนักงาน ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล • รักษาความลับของข้อมูลที่ได้รับหรือได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่

ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (DPO) ในกรณีดังนี้

๑. ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเป็นหน่วยงานของรัฐ

๒. มีการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยจำเป็นต้องตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคลหรือระบบอย่างสม่ำเสมอโดยเหตุที่มีข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมาก

๓. กิจกรรมหลักเป็นการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งข้อมูลละเอียดอ่อน (Sensitive personal data)

หมายเหตุ: ในกิจการหรือธุรกิจเดียวกันผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลอาจจัดให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลร่วมกันได้

๒.๙ สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

๑. สิทธิได้รับแจ้งรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล (Right to be informed)
๒. สิทธิเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล (Right of access)
๓. สิทธิขอให้โอนข้อมูลส่วนบุคคล (Right to data portability)
๔. สิทธิคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล (Right to object)
๕. สิทธิขอให้ลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลได้ (Right to erasure/right to be forgotten)
๖. สิทธิขอให้ระงับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล (Right to restrict processing)
๗. สิทธิขอให้แก้ไขข้อมูลส่วนบุคคล (Right to rectification)
๘. สิทธิในการร้องเรียนกรณีที่ผู้ควบคุมหรือผู้ประมวลผลไม่ปฏิบัติตาม พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

๒.๑๐ ความรับผิดชอบและบทลงโทษ

→ ความรับผิดชอบทางแพ่ง

- ผู้กระทำความผิดข้อมูลส่วนบุคคลต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้กับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ว่าการดำเนินการนั้นจะเกิด จากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ตาม
- ศาลมีอำนาจสั่งให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพิ่มเติมได้สองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง

→ โทษอาญา

- กำหนดบทลงโทษทางอาญาไว้สำหรับความผิดร้ายแรง เช่น การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อนโดย มิชอบ ล่วงรู้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นแล้วนำไปเปิดเผยแก่ผู้อื่นโดยมิชอบ
- ระวังโทษสูงสุดจำคุกไม่เกิน ๑ ปีหรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ
- ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล กรรมการหรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นอาจต้องร่วมรับผิดชอบในความผิดอาญาที่เกิดขึ้น

→ โทษทางปกครอง

- กำหนดโทษปรับทางปกครองสำหรับการกระทำความผิดที่เป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ไม่แจ้ง วัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบ ขอความยินยอมโดยหลอกลวงเจ้าของ ข้อมูลส่วนบุคคล ไม่แต่งตั้ง DPO เป็นต้น
- โทษปรับทางปกครองสูงสุด ๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท

๓. ประโยชน์ที่ได้รับต่อตนเอง

๓.๑ สิทธิในการควบคุมข้อมูลของตนเอง

- สิทธิที่จะให้หรือไม่ให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองได้ ผู้เก็บข้อมูลต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลอย่างชัดแจ้งและโปร่งใส
- สิทธิในการเข้าถึงและแก้ไขข้อมูล หากพบว่าข้อมูลไม่ถูกต้อง ไม่เป็นปัจจุบัน หรือไม่สมบูรณ์ เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลนั้นถูกต้องหรือไม่
- สิทธิในการขอให้ลบหรือทำลายข้อมูล สามารถขอให้ผู้เก็บข้อมูลลบหรือทำลายข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองได้

๓.๒ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของคุณ ป้องกันการนำข้อมูลไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต

๓.๓ สร้างความเชื่อมั่นในการทำธุรกรรมออนไลน์และดิจิทัล

๔. ประโยชน์ที่ได้รับต่อหน่วยงาน

๔.๑ สร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ และเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร

๔.๒ ลดความเสี่ยงทางกฎหมายและค่าปรับ การไม่ปฏิบัติตาม PDPA อาจนำไปสู่บทลงโทษทางแพ่ง อาญา และปกครอง

๔.๓ เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการข้อมูล สร้างมาตรฐานในการจัดการข้อมูล และส่งเสริมการกำกับดูแลข้อมูล

๔.๔ ส่งเสริมการแข่งขันในระดับสากล ยกกระดับมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูล

๔.๕ สนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างยั่งยืน สร้างความสมดุลระหว่างการใช้ข้อมูลกับการคุ้มครองสิทธิ